

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka

po rozpoznaniu w Izbie Karnej,
na posiedzeniu w dniu 18 lipca 2024 r.,
w sprawie skazanego **M. C.**
pisma obrońcy, sygnalizującego konieczność wznowienia z urzędu
postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem
Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., sygn. akt V KK 550/23,
oddalającym jako oczywiście bezzasadną kasację wniesioną przez obrońcę
skazanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 3 kwietnia 2023 r., sygn. akt II Aka 249/22,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi
z dnia 14 grudnia 2021 r., sygn. akt IV K 142/20,
na podstawie art. 542 § 1 i 3 k.p.k. *a contrario*

postanowił:

**stwierdzić niedopuszczalność wznowienia postępowania z
urzędu.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 lutego 2024 r., w sprawie o sygn. akt V KK 550/23, Sąd Najwyższy oddalił kasację obrońcy skazanego M. C. jako oczywiście bezzasadną oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania kasacyjnego.

W dniu 24 kwietnia 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy skazanego M. C. o rozważenie przez Sąd Najwyższy z urzędu konieczności wznowienia postępowania toczącego się przed Sądem Najwyższym, zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., w sprawie o sygn. akt V KK 550/23, oddalającym kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, w sprawie o sygn. akt II AKa 249/22, na korzyść skazanego. W konkluzji wnioskodawca wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., jako oczywiście bezzasadnego.

We wniosku obrońca skazanego podniósł, iż w sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza wynikająca z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., tj. nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., albowiem w składzie sądu kasacyjnego brała udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3), a co za tym idzie, z uwagi na, zdaniem skazanego, brak rękojmi składu orzekającego w zakresie niezależności i niezawisłości, co miało istotny wpływ na treść zapadłego postanowienia.

Prokurator w odpowiedzi na pismo obrońcy skazanego, wniósł o pozostawienie bez rozpoznania wniosku o wznowienie z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., sygn. akt V KK 550/23, jako niedopuszczalnego z mocy ustawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Z uwagi na wskazywaną w treści wniosku o rozważenie wznowienia z urzędu, bezwzględną przyczynę odwoławczą, został on potraktowany jako sygnalizacja podjęcia czynności z urzędu. Pismo to nie stanowi wniosku o wznowienie postępowania w rozumieniu przepisów rozdziału 56 k.p.k., stanowiąc wyłącznie sygnalizację możliwości zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, stanowiącej podstawę do wznowienia z urzędu prawomocnie zakończonego postępowania (zob. postanowienie SN z dnia 7 grudnia 2021 r., V KZ 39/21).

Tak też zgodnie wskazuje się w orzecznictwie i piśmiennictwie, uznając, iż wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony (zob. uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 7 maja 2005 r., I KZP 5/05). Pismo sygnalizacyjne złożone w trybie art. 9 § 2 k.p.k. nie implikuje więc po stronie sądu, do którego je skierowano, ani prawa, ani obowiązku jego rozpoznania (zob. postanowienie SN z dnia 11 stycznia 2022 r., IV KZ 55/21). Jednocześnie brak jest możliwości postąpienia z pismem sygnalizacyjnym tak, jakby stanowiło ono wniosek o wznowienie postępowania (zob. postanowienie SN z dnia 17 stycznia 2024 r., I KO 53/23; zarządzenie SN z dnia 23 listopada 2022 r., III KO 95/22). Dlatego nie było podstaw do uwzględnienia stanowiska prokuratora o pozostawienie przedmiotowego wniosku bez rozpoznania, jako niedopuszczalnego z mocy ustawy. Powyższe nie podważa jednak prawidłowej oceny prokuratora w zakresie braku możliwości wznowienia postępowania w przedmiotowej sprawie, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

Zatem okoliczności podniesione w przedmiotowym wniosku mogą zostać zweryfikowane jedynie z urzędu. Weryfikacja taka została w niniejszej sprawie dokonana i przyniosła wynik jednoznacznie negatywny, co oznacza, że nie dostrzeżono podstaw do rozważania przez Sąd Najwyższy wznowienia z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., sygn. akt V KK 550/23, oddalającego kasację jako oczywiście bezzasadną.

Zgodnie z treścią art. 542 § 2 k.p.k. postępowanie wznowia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego. Przechodząc do zasygnalizowanej przez obrońcę skazanego potrzeby wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania z uwagi na zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., stwierdzić należy, iż w niniejszej sprawie brak jest podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

Analiza akt przedmiotowej sprawy wskazuje jednoznacznie, że wnioskodawca podnosi wystąpienie w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., z uwagi na fakt wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia w składzie jednoosobowym Przewodniczącego - sędziego SN Antoniego Bojańczyka, który został powołany na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r.

W doktrynie i w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że uchybienia wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. zachodzą tylko wtedy, gdy zaistniały w rzeczywistości, a nie pozornie, zaś przepisy regulujące bezwzględne przyczyny odwoławcze muszą być interpretowane ściśle. Przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., określana mianem „nienależytej obsady sądu”, tradycyjnie wiązana była i nadal być musi wyłącznie z rozpoznaniem sprawy w składzie odbiegającym liczbowo lub strukturalnie (jakościowo) od składu przewidzianego dla rozpoznania danej kategorii spraw w sądzie określonego szczebla lub w danym postępowaniu. Konsekwentnie, spod zakresu zastosowania tej regulacji, wyłączano także przypadki stanowiące jedynie naruszenia natury organizacyjno-porządkowej (zob. m. in. J. Matras (w:) Kodeks postępowania karnego, pod red. K. Dudki, WKP 2018, komentarz do art. 439, teza 9). Uchybienia związane z zasiadaniem w składzie orzekającym osoby, co do której zachodziły podstawy wyłączenia, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k., konsekwentnie traktowane są jako względne przyczyny odwoławcze. Uchybieniem mieszczącym się w treści art. 439 § 1 k.p.k. jest taka więc tylko sytuacja, gdy w rozpoznaniu sprawy bierze udział sędzia podlegający wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (zob. m. in. R. A. Stefański, Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu, Przegląd Sądowy 2007, z. 6, s. 119; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2015 r., V KK 2/15, LEX nr 1645250; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2018 r., V KZ 15/18, LEX nr 2473817). Dostrzec przy tym trzeba, że art. 439 k.p.k. ma charakter wyjątkowy, z uwagi na fakt, że zaistnienie jednej z taksatywnie wymienionych w nim przyczyn obliguje sąd do orzekania poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz niezależnie od wpływu uchybienia na treść wyroku. Rodzi zatem konsekwencje często wykraczające poza

oczekiwania stron postępowania występujących z żądaniem przeprowadzenia kontroli odwoławczej. Nie budzi więc wątpliwości, że zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* przepis ten nie może być interpretowany rozszerzająco. Dotyczy to nie tylko wzbogacania za pomocą wykładni samego katalogu z art. 439 § 1 k.p.k., lecz także dokonywania rozszerzającej interpretacji konkretnych przyczyn odwoławczych (zob. postanowienie SN z dnia 12 lipca 2022 r., III KK 222/22).

Odnosząc się bezpośrednio do okoliczności podniesionych we wniosku obrońcy skazanego M. C., związanych z wadliwością procesu nominacyjnego w kontekście nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wskazać należy, co następuje.

Po pierwsze, wnioskodawca powołał się na uchwałę składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt BSA I-4110-1/2020), zgodnie z którą *nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).*

Wnioskodawca bezkrytycznie przyjął wyrażone w przedmiotowej uchwale stanowisko, które stanowiło próbę wykreowania nowego, bo niespotykanego wcześniej, mechanizmu procesowego, służącego *de facto* deprecjacji kontestowanego stanu prawnego o charakterze stricte ustrojowym. Nie można pomijać istotnego w tym zakresie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. w sprawie U 2/20, w którym stwierdzono, że przedmiotowa uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. jest niezgodną z:

a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),

c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.); OTK-A 2020, poz. 61 (Dz.U. z 2020 r., poz. 376).

Uchwała Sądu Najwyższego na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20 przestała zatem obowiązywać. Pogląd ten jest ugruntowany w orzecznictwie, w tym także Sądu Najwyższego (zob. postanowienie SN z dnia 23 września 2021 r., IV KZ 37/21; postanowienie SN z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21). Podkreślić trzeba przy tym, że art. 190 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Przyjmuje się, że żaden organ nie posiada uprawnień do weryfikacji oraz nierespektowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Co więcej, norma określona w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP jest normą samowykonalną, implikującą obowiązek uwzględnienia z urzędu treści orzeczenia w toku rozpoznawania sprawy, a nadto obowiązek respektowania i wdrażania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez wszystkich adresatów (por. B. Naleziński, Komentarz do art. 190 Konstytucji RP [w:] P. Tuleja, (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2021, LEX, A. Mączyński, J. Podkowiak, Komentarz do art. 190 Konstytucji RP [w:] L. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2016, Legalis, B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do art. 190, Warszawa 2012, Legalis, a nadto np. wyrok TK z dnia 20 maja 2003r., SK 10/02, OTK-A 2003/5/41, wyrok TK z dnia 11 sierpnia 2016r., K 39/16, OTK-A 2016/71, uchwała SN z dnia 23 stycznia 2001r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685, uchwała składu 7 sędziów NSA z dnia 7 grudnia 2009 r., I OPS 9/09, ONSAiWSA 2010, Nr 2, poz. 16; wyrok SN z 22 sierpnia 2018r., III PK 71/17; wyrok NSA z dnia 22 lutego 2008 r., II OSK 1004/06; wyrok NSA z dnia 16 lutego 2010 r., I FSK 2075/08; wyrok NSA z dnia 23 września 2014 r., II FSK 2328/12; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 19 czerwca 2018r., II SA/Wr 801/17, LEX nr 2569546; postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2024 r., I KK 107/23).

Reasumując, nie ma zatem żadnych podstaw do proceduralnej negacji statusu sędziego oraz jego kompetencji orzeczniczych z przyczyn podniesionych w

uzasadnieniu uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), a w konsekwencji dopatrywania się bezwzględnej przyczyny odwoławczej w sytuacji, gdy w składzie sądu brała udział osoba powołana na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3).

Po drugie, wnioskodawca powołał się na treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2024 r., w sprawie o sygn. akt III KO 117/23, zgodnie z którym dopuszcza się możliwość wznowienia postępowania, w którym wydano postanowienie o oddaleniu kasacji. Tymczasem w postanowieniu tym Sąd Najwyższy sam wskazuje na kwestionowanie procesowej możliwości wznowienia postępowania kasacyjnego, wskazując na odmienny pogląd przedstawiony w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie I KZP 17/22, który należy w pełni zaaprobować. Do poglądu tego odnosi się także prokurator w odpowiedzi na wniosek o rozważenie możliwości wznowienia postępowania z urzędu, wskazując za Sądem Najwyższym, że *„Powyższe rozważania w ocenie Sądu Najwyższego w składzie poszerzonym implikują stwierdzenie, że skoro postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji nie jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 § 1 k.p.k., to nie wchodzi w grę możliwość wznowienia z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k. wobec ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. postępowania kasacyjnego zakończonego wydaniem wskazanego postanowienia. Ujawnienie uchybienia z kręgu art. 439 § 1 k.p.k. w postępowaniu kasacyjnym w związku z oddaleniem, kasacji nie rzutuje w żadnym razie na konieczność wznowienia postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem, a więc prawomocnie rozstrzygającego o odpowiedzialności karnej oskarżonego”*.

Podsumowując, podzielić należy stanowisko, że orzeczenie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji nie jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 § 1 k.p.k. Oznacza to, że wznowienie

postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji nie jest dopuszczalne.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym oddalając kasację Sąd Najwyższy orzeka jedynie o niezasadności tego środka zaskarżenia, nie wkracza zaś w żadnym zakresie w sferę, w której wyrok kończący postępowanie, korzysta już z powagi rzeczy osądzonej. Stąd też postępowanie kasacyjne zakończone takim postanowieniem nie podlega wznowieniu. Inaczej natomiast przedstawia się sytuacja wówczas, gdy Sąd Najwyższy, po uchyleniu w wyniku kasacji prawomocnego wyroku, wydaje orzeczenie następcze rozstrzygając merytorycznie o przedmiocie procesu, a zatem zgodnie z art. 537 § 2 k.p.k. umarza postępowanie lub uniewinnia oskarżonego z uwagi na oczywistą niesłuszność skazania. Wówczas orzeczenie to jako rozstrzygające prawomocnie w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego może podlegać wznowieniu (zob. postanowienie SN z dnia 12 kwietnia 2001 r., III KO 53/99; postanowienie SN z dnia 27 czerwca 2001 r., III KO 115/00; postanowienie SN z dnia 22 września 2003 r., IV KO 33/03; postanowienie SN z dnia 25 października 2006 r., V KO 64/06; postanowienie SN z dnia 21 marca 2007 r., IV KO 19/07; postanowienie SN z dnia 25 listopada 2010 r., V KO 87/10; postanowienie SN z dnia 19 sierpnia 2015 r., IV KO 46/15; postanowienie SN z dnia 1 sierpnia 2019 r., II KO 66/19; postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., V KO 108/19; zarządzenie SN z dnia 23 marca 2022 r., III KO 22/22; zarządzenie SN z dnia 21 grudnia 2023 r., II KO 137/23; postanowienie SN z dnia 28 marca 2024 r., I KO 52/23; zarządzenie SN z dnia 4 kwietnia 2024 r., II KO 38/24).

W pełni podzielając argumentację przedstawioną w powyższych judykatach, będącą wyrazem wieloletniego i utrwalonego dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego, odrzucić należało stanowisko wskazujące na to, że argumenty natury ustrojowej i konwencyjnej wymagają eliminacji wypracowanego w doktrynie i orzecnictwie paradygmatu interpretacyjnego o celowości stosowania wąskiej wykładni art. 542 § 3 k.p.k. Zatem odmienna interpretacja terminu „postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem”, która w efekcie ma doprowadzić do wznowiania postępowań kasacyjnych na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 27 czerwca

2023 r., III KO 15/22; postanowienie SN z dnia 20 maja 2024 r., I KO 30/24; postanowienie SN z dnia 20 maja 2024 r., II KO 45/24) nie znajduje uzasadnienia prawnego. Słusznie przyjętego paradygmatu interpretacyjnego o braku możliwości wznowienia postępowania w omawianej sytuacji, nie mogą zmienić, ani rzekomy kryzys konstytucyjny, związany z ukształtowaniem obecnej Krajowej Rady Sądownictwa w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., ani uchwała Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, która przestała obowiązywać, ani argumenty natury konstytucyjnej lub konwencyjnej (zob. uzasadnienie postanowienia SN z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22).

Powyższe rozważania zdecydowały o stwierdzeniu niedopuszczalności wznowienia z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2024 r., sygn. akt V KK 550/23. **Po pierwsze, powołanie na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw nie stanowi bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Po drugie, wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonego w Sądzie Najwyższym postanowieniem o oddaleniu kasacji jest niedopuszczalne.**

Podkreślić należy, że stwierdzenie braku sygnalizowanego przez obrońcę skazanego uchybienia nie wymaga wydania w tym przedmiocie orzeczenia i wystarczającym jest poinformowanie strony o niestwierdzeniu podstaw do wznowienia postępowania z urzędu (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05). Z uwagi jednak na charakter pisma procesowego, w ramach którego dokonano sygnalizacji oraz z racji wagi podjętej problematyki, za celowe uznano podjęcie przedmiotowej decyzji w formie niezaskarżalnego postanowienia.

Biorąc powyższe pod uwagę, postanowiono jak na wstępie.

[PGW]

[ms]

